

procesas

NOVELÈS

Franz Kafka

baltos lankos

Franz Kafka

Procesas

Romanas

Novelės

Iš vokiečių kalbos vertė
Antanas Gailius,
Teodoras Četrauskas,
Juozas Aputis,
Adomas Druktenis

baltos lankos

PROCESAS

romanas

PIRMAS SKYRIUS

Areštas. Pokalbis su ponia Grubach.

Paskui – panelė Biurstner

Kažkas, matyt, apšmeižė Jozefą K., nes, nepadaręs nieko bloga, jis buvo vieną rytą areštuotas. Ponia Grubach, jo buto šeimininkė, virėja, kasdien apie aštuntą atnešdavusi jam pusryčius, šisys nepasirodė. Taip dar niekada nebuvo atsitikę. K. luktelėjo valandėlę, išvydo, nepakilęs iš lovos, priešais gyvenančią senutę, kuri neišprastai smalsiai stebėjo jį pro langą, o paskui, sykiu pajutęs kažkokį nesmagumą ir alkį, paskambino. Į duris tučtuojau kažkas pasibeldė, ir į kambarį įėjo vyriškis, kurio K. ligi šiol niekada nebuvo matęs tuose namuose. Jis buvo lieknas, bet suręstas tvirtai, vilkėjo tartum gyte apgijusią juodą eilutę, kuri buvo panaši į kelioninį kostiumą su daugybe klosčių, kišenių, sagčių bei sagų ir sujuosta diržu ir todėl atrodė labai praktiška, nors ir negalėjai suprasti, kam visos tos detalės reikalingos.

– Kas tamsta per vienas? – paklausė K., skubiai sėsdamasis lovoje.

Bet vyriškis nuleido klausimą negirdomis, lyg jo pasirodymas būtų paprasčiausias daiktas, ir tik pasiteiravo:

– Tamsta skambinai?

– Tegu Ana atneša man pusryčius, – tarė K., tylomis atidžiai stebėdamas nepažįstamąjį ir mėgindamas sumoti,

kas gi tas žmogus galėtų būti. Tačiau šis nesidavė ilgai stebimas, nusigręžė į duris, truputėlį pravėrė jas ir pasakė kažkam, matyt, stovinčiam prie pat durų:

– Jis prašo, kad Ana atneštų jam pusryčius.

Gretimame kambaryje pasigirdo kikenimas, ir iš garso sunku buvo suprasti, ar ten juokiasi vienas žmogus, ar keli. Nors iš to kikenimo nepažįstamasis negalėjo sužinoti nieko, kas jam būtų buvę naujiena, jis vis dėlto kreipėsi į K., lyg perduodamas išakymą:

– Tai neįmanoma.

– Še tau, – tarė K., išsoko iš lovos ir greitai apsimovė kelnes. – Pažiūrėsim, kas ten sėdi gretimame kambaryje ir kaip ponias Grubach paaiškina man tokį išibrovimą.

Tiesa, jis tuoj pat pagalvojo, kad nereikėjo šito sakyti balsiai, nes, ištaręs tuos žodžius, lyg ir pripažino nepažįstamojo teisę jį prižiūrėti, tačiau dabar jam tai atrodė nesvarbu. Nepažįstamasis vis dėlto kaip tik taip suprato jo sakinį, nes paklausė:

– Gal geriau tamsta pasiliktum čia?

– Nei čia pasiliksiu, nei apskritai su tamsta kalbėsiuos, kol pasakysi, kas tamsta per vienas.

– Aš tamstai tik gero linkiu, – pasakė vyriškis, dabar jau pats atidarydamas duris.

Gretimame kambaryje, į kurį K. įžengė lėčiau, negu norėjo, iš pirmo žvilgsnio viskas atrodė beveik taip pat kaip ir iš vakaro. Tai buvo ponios Grubach svetainė, ir gal tame kambary, prigrūstame baldų, užtiesalų, porceliano ir pri-kabinėtame fotografijų, šiandien buvo truputėlį erdviau negu paprastai, bet tai ne iš karto galėjai pastebėti, juoba kad didžiausia permaina buvo ta, jog jame prie atviro lango su knyga rankose sėdėjo kažkoks žmogus, kuris dabar pakėlė į K. akis.

– Tamsta turėjai pasilikti savo kambaryje! Ar Francas tamstai nesakė?

– Bet ko tamsta iš manęs nori? – paklausė K., perbėgdamas akimis nuo naujojo svečio prie to, kuris buvo pavadintas Francu ir dabar stovėjo tarpduryje, o paskui vėl pažvelgdamas į pirmąjį.

Pro atvirą langą buvo matyti ta pati moteriškė, kuri, pagauta tikro senės smalsumo, dabar irgi perėjo prie kito lango pasižiūrėti, kas čia bus toliau.

– Aš tuoj paklausiu ponią Grubach... – tarė K., pasimuistė, lyg mėgindamas ištrūkti iš tų nepažįstamųjų rankų, nors šie stovėjo tolokai nuo jo, ir buvo beeinaš.

– Ne, – pasakė vyriškis prie lango, numetė knygą ant stalelio ir atsistojo. – Tamstai nevalia išeiti, juk tamsta areštuotas.

– Panašu, – atsakė K. – O už ką? – paklausė.

– Mes negalim tamstai to pasakyti. Eik tamsta į savo kambarį ir lauk. Byla pradėta, ir viską sužinosi, kai ateis laikas. Aš ir taip nusižengiu savo pareigai, draugiškai su tamsta kalbėdamasis. Bet tikiuosi, kad niekas daugiau manęs negirdi kaip tik Francas, o Francas pats nesilaiko instrukcijų, taip maloniai su tamsta elgdamasis. Jeigu tamstai ir toliau taip seksis, kaip pasisekė su sargybiniais, tai gali būti visai ramus.

K. norėjo atsisėsti, bet ūmai pastebėjo, kad visame kambaryje nėra jokio kito kėslas, tik fotelis prie lango.

– Tamsta dar pamatysi, kad tai gryna teisybė, – pasakė Francas ir kartu su savo draugu žengė prie K.

Antrasis vyriškis buvo gerokai aukštesnis už K. ir visą laiką plekšnojo jam per pečius. Abu vyrai apžiūrėjo K. naktinius marškinius ir pasakė, kad dabar jis turėsias apsilikti daug prastesnius, tačiau šiuos marškinius ir visus kitus jo

baltinius jie pasaugosią ir, jeigu jo byla baigsis laimingai, paskui jam gražinsią.

– Bus geriau, jei savo daiktus tamsta atiduosi mums, o ne į sandėlių, – aiškino jie. – Sandėly tarnautojai dažnai pasisavina kaltinamųjų daiktus, be to, praėjus tam tikram laikui, jie išparduodami, nežiūrint, ar byla jau pasibaigusi, ar dar ne. O kaip ilgai trunka tokie procesai, ypač pastaruoju metu! Aišku, galų gale sandėlis tamstai sumokėtų už tuos daiktus, tačiau ši suma visų pirma savaime bus menka, nes parduant jų kainą nulemia ne tai, kiek už juos pasiūloma, bet tai, kiek išeina kyšiams. Be to, iš patirties yra žinoma, kad gauti pinigai, metų metus keliaudami iš rankų į rankas, gerokai aptirpsta.

K. beveik nesiklausė tų šnekų, jam nelabai rūpėjo teisė tvarkyti savo daiktus, kurią galbūt tebeturėjo; dabar jam daug svarbiau buvo išsiaiškinti savo padėtį; tačiau šitų žmonių akivaizdoje jis niekaip negalėjo susikaupti, antrojo sargybinio – juk tai galėjo būti tiktai sargybinis – visą laiką familiariai ir draugiškai baksnojamas pilvu; o pakėlęs akis K. išvysdavo prie to stambaus kūno visai nesiderinantį liesą, prakaulų veidą su didele ir kreiva nosimi ir pastebėdavo, kad vyriškis virš jo galvos rodo kažkokius ženklus savo draugui. Kas tie žmonės? Apie ką jie čia šneka? Kokioje žinyboje dirba? Juk K. gyvena valstybėje, kurioje gerbiamos žmogaus teisės, aplink viešpatauja ramybė, visi įstatymai tebegalioja. Kas išdrįso jį užpulti jo paties namuose? Jis visuomet buvo linkęs į viską žiūrėti lengvai, patikėti blogiausiu dalyku tik tuomet, kai šis jau įvykdavo, nesirūpinti ateitimi, kad ir koks pavojus grėstų. Bet šį kartą K. atrodė, kad taip elgtis negerai, nors viską galėjai palaikyti pokštu, šurkščiu pokštu, kurį nežinia dėl ko, gal todėl, kad šiandien buvo jo trisdešimtas gimtadienis, iškrėtė kole-

gos iš banko, aišku, tai buvo visai galimas daiktas, galbūt reikėjo tiktai nusijuokti sargybiniams į akis, ir jie būtų taip pat pradėję juoktis, gal čia buvo pasiuntiniai, tiesiog iš gatvės paimti, juk jie visai panašūs į lokius; vis dėlto šįsyk, vos pirmą kartą išvydęs sargybinį Frančą, K. nusprendė nepaleisti iš rankų nė menkiausio pranašumo, kurį galbūt turėjo prieš tuos žmones. K. nutarė, kad bus menka bėda, jei vėliau kolegos ims kalbėti, jog jis nesupranta juokų; užtat gerai prisiminė – nors nebuvo įpratęs mokytis iš partitės – kelis šiaip jau visai nereikšmingus atvejus, kai jis, ne taip, kaip jo draugai, sąmoningai, nė truputėlio nenujausdamas galimų padarinių, pasielgė neatsargiai ir paskui už tai buvo gyvenimo nubaustas. Tas neturėjo pasikartoti, bent jau šį kartą. Jeigu čia buvo komedija, tai K. nusprendė suvaidinti ją iki galo.

Kol kas jis dar buvo laisvas.

– Atleiskite, – tarė K. ir pro sargybinių tarpą skubiai nuėjo į savo kambarį.

– Atrodo, kad jis visai sukalbamas žmogus, – pasigirdo jam už nugaros.

Savo kambarį K. iš karto ėmė traukyti rašomojo stalo stalčius; viskas juose gulėjo kuo tvarkingiausiai, bet susijaudinęs jis niekaip negalėjo rasti asmens dokumentų, kurių kaip tik ieškojo. Pagaliau, radęs dviratininko pažymėjimą, jau buvo beeiņas su juo pas sargybinius, bet paskui tas dokumentas pasirodė jam per menkas, ir jis ėmė ieškoti toliau, kol rado metrikus. Kai K. sugrįžo į gretimą kambarį, atsivėrė priešinės durys, ir buvo beįžengianti vidun ponia Grubach. Jos figūra šmėkstelėjo tarpdury tik vieną akimirką, nes, vos pastebėjusi K., ponja Grubach aiškiai sumišo, atsiprašė, išnyko ir labai atsargiai uždarė duris.

– Prašom, prašom, – suspėjo pasakyti K.

Jis taip ir liko stovėti kambario viduryje, laikydamas rankoje savo dokumentus, vis dar žiūrėdamas į duris, kurias daugiau jau nebeatsivėrė, ir krūptelėjo tik sušukus sargybiniams, kurie sėdėjo prie staliuko po atviru langu ir, kaip pastebėjo K., šveitė jo pusryčius.

– Kodėl ji neįėjo? – paklausė K.

– Jai negalima, – pasakė aukštasis sargybinis. – Juk tamsa areštuotas.

– Kaip aš galiu būti areštuotas? Ir dar šitaip?

– Ir vėl tamsta pradedi, – tarė sargybinis, mirkydamas sviestu apteptą duonos riekutę į indelį su medum. – Į tokius klausimus mes neatsakinėjame.

– Turėsit atsakyti, – tarė K. – Štai mano asmens dokumentai! O dabar malonėkit parodyt savuosius, ir visų pirma – arešto orderį.

– Viešpatie! – sušuko sargybinis. – Kodėl tamsta niekaip negali susitaikyti su savo padėtim? Atrodo, lyg tyčia stengiesi be jokio reikalo erzinti mus, žmones, kurie šiuo metu, ko gero, yra tamstai artimesni už visus artimuosius!

– Tikrai, tikrai, patikėk tamsta, – pridūrė Francas, nekeldamas prie lūpų kavos puoduko, kurią laikė rankoje, ir žvelgdamas į K. ilgą, galbūt reikšmingą, bet nesuprantamą žvilgsniu.

Pats to nenorėdamas, K. irgi tokiu pat žvilgsniu atsakė Francui, bet paskui pliaukštelėjo ranka per savo popierius ir pakartojo:

– Štai mano asmens dokumentai!

– O kas mums darbo tie dokumentai? – dabar jau sušuko aukštasis sargybinis. – Tamsta elgiesi pikčiau už mažą vaiką. Ko tamsta iš mūsų nori? Nejaugi tikiesi greičiau užbaigti savo didelį nelemtą procesą, diskutuodamas apie asmens dokumentus ir arešto orderį su mumis, paprastais sargybiniais?